

WYROBY PRZEMYSŁU CHEMICZNEGO	NORMA BRANŻOWA	BN-74
	Odczynniki Węglan barowy	6191-76
		Zamiast BN-69/6191-76
		Grupa katalogowa X 51 ¹⁾

1. WSTĘP

1.1. Przedmiot normy. Przedmiotem normy jest węglan barowy, stosowany jako odczynnik chemiczny.

Węglan barowy ma:

- a) wzór chemiczny $BaCO_3$,
b) masę cząsteczkową 197,36.

1.2. Normy związane

PN-68/C-04515 Analiza chemiczna. Oznaczanie małych zawartości metali ciężkich strącanych siarkowodorem

PN-68/C-04518 Analiza chemiczna. Oznaczanie małych zawartości chlorków w bezbarwnych roztworach metodą turbidymetryczną

PN-68/C-04521 Analiza chemiczna. Oznaczanie małych zawartości żelaza

PN-68/C-04527 Analiza chemiczna. Oznaczanie azotu ogólnego metodą destylacyjną

PN-68/C-04950 Analiza chemiczna. Kompleksometryczne metody oznaczania zawartości kationu głównego składnika

PN-68/C-04953 Analiza chemiczna. Płomieniowo-fotometryczna metoda oznaczania małych zawartości sodu, potasu, wapnia i strontu

PN-68/C-06500 Analiza chemiczna. Przygotowanie odczynników, roztworów pomocniczych oraz roztworów do kolorymetrii i nefelometrii

PN-70/C-80001 Odczynniki. Pakowanie, przechowywanie i transport

PN-70/C-80047 Odczynniki. Wytyczne pobierania próbek i przygotowywania średniej próbki laboratoryjnej

PN-64/O-79021 System wymiarowy opakowań

PN-70/P-79005 Opakowania transportowe. Worki papierowe

BN-70/6414-06 Opakowania z tworzyw sztucznych. Worki polietylenowe otwarte, płaskie bez fałd bocznych, zgrzewane

¹⁾ Symbole wg SWW dla odczynnika:

- ch.cz. 1331-435,
cz.d.a. 1331-111,
cz. 1331-425.

2. PODZIAŁ I OZNACZENIE

2.1. Gatunki. W zależności od zawartości zanieczyszczeń rozróżnia się trzy gatunki węglanu barowego:

- ch.cz. - chemicznie czysty,
cz.d.a. - czysty do analizy,
cz. - czysty.

2.2. Przykład oznaczenia węglanu barowego czystego:

WĘGLAN BAROWY cz. BN-74/6191-76

3. WYMAGANIA

3.1. Wymagania ogólne. Węglan barowy powinien mieć postać proszku lub kawałków barwy białej, nierozpuszczalnych w wodzie, łatwo rozpuszczalnych w kwasach mineralnych.

3.2. Wymagania chemiczne

Wymagania	Gatunki		
	ch.cz.	cz.d.a.	cz.
a) Zawartość węglanu barowego ($BaCO_3$), %, nie mniej niż	99,0	99	98,0
b) Substancji nierozpuszczalnych w kwasie solnym, %, nie więcej niż	0,01	0,02	0,1
c) Rozpuszczalnych w wodzie wodorotlenków i węglanów (OH^-), %, nie więcej niż	0,02	0,02	0,05
d) Azotu całkowitego (N), %, nie więcej niż	0,001	0,002	0,005
e) Siarczków (S^{2-}), %, nie więcej niż	0,0005	0,0005	0,001
f) Chlorków (Cl^-), %, nie więcej niż	0,001	0,002	0,01
g) Żelaza (Fe), %, nie więcej niż	0,001	0,001	0,002
h) Wapnia i strontu (Ca+Sr), %, nie więcej niż	0,25	0,25	0,5
i) Sodiu i potasu (K+Na), %, nie więcej niż	0,05	0,1	0,25
j) Metali ciężkich (Pb), %, nie więcej niż	0,0005	0,001	0,002

Zjednoczenie Przemysłu Nieorganicznego

Ustanowiona przez Dyrektora Zjednoczenia Przemysłu Nieorganicznego dnia 4 lutego 1974 r. jako norma obowiązująca w zakresie produkcji i obrotu od dnia 1 lipca 1974 r.

(Dz. Norm. i Miar nr 12/1974 poz. 34)

4. PAKOWANIE, PRZECHOWYWANIE I TRANSPORT

Węglan barowy należy pakować, znakować, przechowywać i transportować zgodnie z PN-70/C-80001 oraz z aktualnie obowiązującymi przepisami o przewozie materiałów trujących.

Rodzaj opakowania jednostkowego: słoiki szklane zgodne z wymaganiami PN-70/C-80001 o zawartości masy netto 250, 500 i 1000 g, z nakrętką z tworzywa sztucznego i podkładką.

Rodzaj opakowania transportowego: skrzynki drewniane lub kontenery, do których pakowane są słoiki szklane odpowiednio zabezpieczone tekturą falistą lub worki polietylenowe wg BN-70/6414-06 o zawartości masy netto 50 kg, umieszczone w workach papierowych czterowarstwowych wg PN-70/P-79005.

Za zgodą odbiorcy można stosować inne opakowania, jeżeli zabezpieczają one produkt co najmniej w takim stopniu jak poprzednio wymienione opakowania i mają wymiary zgodne z zasadami systemu wymiarowego opakowań wg PN-64/O-79021.

5. BADANIA

5.1. Rodzaje badań

- ogłędziny zewnętrzne (3.1),
- oznaczanie zawartości węglanu barowego (3.2a),
- oznaczanie zawartości substancji nierozpuszczalnych w kwasie solnym (3.2.b),
- oznaczanie zawartości rozpuszczalnych w wodzie wodorotlenków i węglanów (3.2c),
- oznaczanie zawartości azotu całkowitego (3.2d),
- oznaczanie zawartości siarczków (3.2e),
- oznaczanie zawartości chlorków (3.2f),
- oznaczanie zawartości żelaza (3.2g),
- oznaczanie zawartości wapnia i strontu (3.2h),
- oznaczanie zawartości sodu i potasu (3.2i),
- oznaczanie zawartości metali ciężkich (3.2j).

5.2. Pobieranie próbek. Pobieranie próbek i przygotowanie średniej próbki laboratoryjnej należy wykonać zgodnie z wymaganiami PN-70/C-80047. Masa średniej próbki laboratoryjnej powinna wynosić co najmniej 300 g.

5.3. Opis badań

5.3.1. Ogłędziny zewnętrzne polegają na sprawdzeniu nieuzbrojonym okiem postaci, barwy oraz nieobecności obcych zanieczyszczeń.

5.3.2. Oznaczanie zawartości węglanu barowego - metoda objętościowa

5.3.2.1. Odczynniki i roztwory. Odczynniki i roztwory przygotowane zgodnie z PN-68/C-04950.

5.3.2.2. Wykonanie oznaczania. 0,3000 g próbki rozpuścić w 0,5 cm³ kwasu solnego i rozcieńczyć wodą do 100 cm³. Dalej postępować zgodnie z PN-68/C-04950 p. 2.8.1.

Zawartość węglanu barowego (X_1) obliczyć w procentach wg wzoru

$$X_1 = \frac{V_1 \cdot 0,00985}{G} \cdot 100$$

w którym:

- V_1 - objętość dokładnie 0,05m roztworu wersenianu dwusodowego zużytego do miareczkowania, cm³,
 G - odważka próbki, g,
 0,00985 - ilość węglanu barowego odpowiadająca 1 cm³ dokładnie 0,05m roztworu wersenianu dwusodowego, g.

Przy miareczkowaniu jako punkt odniesienia zmiany zabarwienia stosować roztwór porównawczy zawierający w tej samej objętości co badany roztwór 20 cm³ roztworu wersenianu dwusodowego, 6 cm³ roztworu wodorotlenku sodowego i fluorekson.

5.3.3. Oznaczanie zawartości węglanu barowego - metoda wagowa (rozjemcza)

5.3.3.1. Odczynniki i roztwory

- Kwas solny cz.d.a., roztwór 25-procentowy.
- Kwas siarkowy cz.d.a., roztwór 20-procentowy.

5.3.3.2. Wykonanie oznaczania. 0,5000 g próbki rozpuścić w 2 cm³ roztworu kwasu solnego, rozcieńczyć wodą do 100 cm³, roztwór ogrzać do wrzenia. Do gorącego roztworu dodać kroplami 2 cm³ roztworu kwasu siarkowego i pozostawić wytrącony osad siarczanu barowego na 4 godz. Osad odsączyć przez bezpopiołowy sączek, przemyć gorącą wodą do zaniku reakcji na SO₄²⁻, sączek wraz z osadem przenieść do tygla porcelanowego uprzednio wyprażonego do stałej masy, wysuszyć, spopielić i wyprażyć. Dowyprażonego osadu dodać dwie krople roztworu kwasu siarkowego i ponownie wyprażyć do stałej masy.

Zawartość głównego składnika (X_1) obliczyć w procentach wg wzoru

$$X_1 = \frac{G_1 \cdot 0,8455}{G} \cdot 100$$

w którym:

- G_1 - masa wyprażonego osadu, g,
 G - odważka badanego węglanu barowego, g,
 0,8455 - współczynnik przeliczeniowy masy BaSO₄ na BaCO₃.

5.3.4. Oznaczanie zawartości substancji nierozpuszczalnych w kwasie solnym

5.3.4.1. Odczynniki i roztwory

- Kwas solny cz.d.a. roztwór 10-procentowy.
- Azotan srebra cz.d.a., roztwór 0,1n.

5.3.4.2. Wykonanie oznaczania. 25,00 g próbki rozpuścić w 100 cm³ roztworu kwasu solnego. Roztwór ogrzać do wrzenia i przesączyć przez uprzednio wyprażony do stałej masy tygiel z dnem porowatym G4. Pozostałość w tyglu przemyć gorącą wodą do zaniku jonów chlorkowych (próba z azotanem srebra) i wysuszyć do stałej masy w temperaturze 105 ± 110°C.

Masa wysuszonej pozostałości powinna wynosić nie więcej niż:

- dla gatunku ch.cz. - 2,5 mg,
 dla gatunku cz.d.a. - 5 mg,
 dla gatunku cz. - 25 mg.

5.3.5. Oznaczanie zawartości rozpuszczalnych wodorotlenków i węglanów

5.3.5.1. Odczynniki i roztwory

- a) Woda destylowana nie zawierająca dwutlenku węgla przygotowana zgodnie z PN-68/C-06500 p. 2.2.37.
 b) Kwas solny cz.d.a. roztwór 0,2n.
 c) Fenoloftaleina, 1-procentowy roztwór alkoholowy.

5.3.5.2. Wykonanie oznaczania. 5,000 g próbki mieszać z 50 cm³ wody w ciągu 5 min i roztwór przesączyć 30 cm³ przesącza przenieść do kolby stożkowej pojemności 100 cm³, dodać 0,2 cm³ roztworu fenoloftaleiny i miareczkować roztworem kwasu solnego do zaniku różowej barwy roztworu.

Zawartość rozpuszczalnych wodorotlenków i węglanów (OH⁻) (X₂) obliczyć w procentach wg wzoru

$$X_2 = \frac{V_2 \cdot 0,0003 \cdot 100}{G}$$

w którym:

- V₂ - objętość dokładnie 0,02n roztworu kwasu solnego zużytego do miareczkowania, cm³,
 G - odważka próbki, g,
 0,0003 - ilość OH⁻ odpowiadająca 1 cm³ dokładnie 0,02n roztworu kwasu solnego, g.

5.3.6. Oznaczanie zawartości siarczków

5.3.6.1. Odczynniki i roztwory

- a) Kwas octowy lodowaty cz.d.a.
 b) Octan ołowiawy, roztwór alkaliczny przygotowany w następujący sposób: do 2 cm³ 10-procentowego roztworu octanu ołowiawego dodawać 15-procentowego roztworu wodorotlenku sodowego do chwili całkowitego rozpuszczenia się osadu.
 c) Roztwór wzorcowy siarczku przygotowany zgodnie z PN-68/C-06500 p. 3.2.1.43 a) rozcieńczony wodą w stosunku 1 : 99 . 1 cm³ rozcieńczonego roztworu zawiera 0,01 mg S²⁻.

5.3.6.2. Wykonanie oznaczania. 1,000 g próbki rozpuścić w mieszaninie zawierającej 8 cm³ wody i 2 cm³ lodowatego kwasu octowego. Do otrzymanego roztworu dodać 0,3 cm³ alkalicznego roztworu octanu ołowiawego.

Zabarwienie badanego roztworu nie powinno być intensywniejsze od zabarwienia roztworu wzorcowego przygotowanego równocześnie i zawierającego w takiej samej objętości takie same ilości odczynników oraz:

- dla gatunku ch.cz. - 0,005 mg S²⁻,
 dla gatunku cz.d.a. - 0,005 mg S²⁻,
 dla gatunku cz. - 0,01 mg S²⁻.

5.3.7. Oznaczanie zawartości azotu całkowitego

5.3.7.1. Odczynniki i roztwory

- a) Odczynniki i roztwory przygotowane zgodnie z PN-68/C-04527 p. 2.4.2.
 b) Roztwór wzorcowy azotu rozcieńczony wodą w stosunku 1 : 99 . 1 cm³ rozcieńczonego roztworu zawiera 0,01 mg N.
 c) Kwas solny cz.d.a., roztwór 25-procentowy.

5.3.7.2. Wykonanie oznaczania. 2,000 g próbki rozpuścić w 25 cm³ wody i 4 cm³ 2-procentowego roztworu kwasu solnego. Roztwór ogrzać do wrzenia, gotować przez 1 min i następnie ochłodzić. Schłodzony roztwór przenieść do kolby kulistej aparatu, rozcieńczyć do 150 cm³ wodą i dalej postępować jak podano w PN-68/C-04527 p. 2.4.3.

Zabarwienie badanego roztworu nie powinno być intensywniejsze od zabarwienia roztworu wzorcowego przygotowanego równocześnie i zawierającego w takiej samej objętości takie same ilości odczynników oraz:

- dla gatunku ch.cz. - 0,02 mg N,
 dla gatunku cz.d.a. - 0,04 mg N,
 dla gatunku cz. - 0,10 mg N.

5.3.8. Oznaczanie zawartości chlorków

5.3.8.1. Odczynniki i roztwory

- a) Odczynniki i roztwory przygotowane zgodnie z PN-68/C-04518 p. 2.3.
 b) Kwas azotowy cz.d.a., roztwór 1-procentowy.

5.3.8.2. Wykonanie oznaczania. 1,000 g próbki dla gatunku ch.cz. i cz.d.a. a 0,500 g próbki dla gatunku cz. rozpuścić w mieszaninie zawierającej 10 cm³ wody i 3,5 cm³ 25-procentowego roztworu kwasu azotowego. Jeżeli roztwór jest mętny, przesączyć przez sączek przemyty 1-procentowym gorącym roztworem kwasu azotowego i dalej postępować jak podano w PN-68/C-04518 p. 2.4.

Opalescencja badanego roztworu nie powinna być intensywniejsza od opalescencji roztworu wzorcowego przygotowanego równocześnie z badanym roztworem i zawierającego w takiej samej objętości takie same ilości odczynników oraz:

- dla gatunku ch.cz. - 0,01 mg Cl⁻,
 dla gatunku cz.d.a. - 0,02 mg Cl⁻,
 dla gatunku cz. - 0,05 mg Cl⁻.

5.3.9. Oznaczanie zawartości żelaza

5.3.9.1. Odczynniki i roztwory. Odczynniki i roztwory przygotowane zgodnie z PN-68/C-04521 p. 2.5.2.

5.3.9.2. Wykonanie oznaczania. 0,5000 g próbki rozpuścić w 3,7 cm³ roztworu kwasu solnego i dalej postępować jak podano w PN-68/C-04521 p. 2.5.3.2.

Barwa badanego roztworu nie powinna być intensywniejsza od zabarwienia roztworu wzorcowego przygotowanego równocześnie z roztworem badanym i zawierającego w takiej samej objętości takie same ilości odczynników oraz:

- dla gatunku ch.cz. - 0,005 mg Fe,
 dla gatunku cz.d.a. - 0,005 mg Fe,
 dla gatunku cz. - 0,01 mg Fe.

5.3.10. Oznaczanie zawartości metali alkalicznych (K + Na)

5.3.10.1. Aparatura. Fotometr lub spektrofotometr płomieniowy z kompletnym wyposażeniem.

5.3.10.2. Odczynniki i roztwory.

- a) Odczynniki i roztwory przygotowane wg PN-68/C-04953.

b) Kwas solny cz.d.a., roztwór 10-procentowy.

5.3.10.3. Wykonanie oznaczania. Do 0,1000 g próbki dodać 0,25 cm³ roztworu kwasu solnego i odparować do sucha. Pozostałość rozpuścić w 20 cm³ wody, roztwór przenieść do kolby pomiarowej pojemności 100 cm³, uzupełnić wodą do kreski, dokładnie wymieszać. Dalej postępować wg PN-68/C-04953.

5.3.11. Oznaczanie zawartości metali ziem alkalicznych (Ca + Sr)

5.3.11.1. Aparatura. Fotometr lub spektrofotometr płomieniowy z kompletnym wyposażeniem.

5.3.11.2. Odczynniki i roztwory

a) Odczynniki i roztwory przygotowane wg PN-68/C-04953.

b) Alkohol etylowy cz.d.a. absolutny.

c) Kwas solny cz.d.a., roztwór 10-procentowy.

5.3.11.3. Wykonanie oznaczania. 5,000 g próbki rozpuścić w 20 cm³ roztworu kwasu solnego i roztwór odparować do sucha. Suchą pozostałość rozpuścić w małej ilości wody, odparować do sucha i suszyć w temperaturze 105°C przez 3 godz. Wysuszoną pozostałość wymieszać z 20 cm³ alkoholu etylowego i po 30 min roztwór przesączyć przez su-

chy sączek. Osad na sączku przemyć trzykrotnie porcjami każda po 5 cm³ alkoholu etylowego, łącząc otrzymane przesącze z roztworem podstawowym. Otrzymany roztwór odparować do sucha na łaźni wodnej, a pozostałość rozpuścić w 25 cm³ wody, przenieść roztwór do kolby pomiarowej pojemności 200 cm³ i dopełnić wodą do kreski. Dalej postępować wg PN-68/C-04953.

5.3.12. Oznaczanie zawartości metali ciężkich

5.3.12.1. Odczynniki i roztwory. Odczynniki i roztwory przygotowane wg PN-68/C-04515.

5.3.12.2. Wykonanie oznaczania. 2,000 g próbki rozpuścić w mieszaninie 8 cm³ wody i 2 cm³ kwasu octowego. Po całkowitym rozpuszczeniu dodać wody do objętości 25 cm³, 1 cm³ roztworu octanu amonowego i 10 cm³ wody siarkowodorowej.

Zabarwienie badanego roztworu nie powinno być intensywniejsze od zabarwienia roztworu wzorcowego przygotowanego równocześnie z roztworem badanym i zawierającego takie same ilości odczynników w takiej samej objętości oraz:

dla gatunku ch.cz. - 0,01 mg Pb,

dla gatunku cz.d.a. - 0,02 mg Pb,

dla gatunku cz. - 0,04 mg Pb.

K O N I E C

INFORMACJE DODATKOWE do BN-74/6191-76

1. Istotne zmiany w stosunku do BN-69/6191-76

- a) wprowadzono gatunek ch.cz.,
b) zmieniono metody oznaczania zawartości węglanu barowego, wapnia, strontu, sodu i potasu.

2. Zalecenia międzynarodowe. Norma jest wdrożeniem zalecenia normalizacyjnego RWPG PC 2110-69 Реактивы. Углекислый барий

3. Odpowiedniki w normach zagranicznych
ZSRR ГОСТ 5816-67 Реактивы. Углекислый барий